

Rijksoverheid

Factsheet dierlijke bijproducten en afvalverwerking

Versie - oktober 2026

Over deze factsheet

Proclaimer

Deze factsheet is een hulpmiddel en is met de grootst mogelijk zorgvuldigheid samengesteld. Bij twijfel over de juistheid van informatie moet de wetgeving zelf worden geraadpleegd. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Heeft u vragen over deze factsheet of vermoedt u fouten in de inhoud, neem dan contact op met de Helpdesk Afvalbeheer via de contactgegevens op de website van het [Circulair Materialenplan](#).

Inhoud

1. Inleiding/ leeswijzer	3
2. Regels voor dierlijke bijproducten	3
2.1 Wat is een dierlijk bijproduct?	3
2.2 Het verwerken van dierlijke bijproducten volgens de verordening	4
2.3 Bevoegde instanties voor de verordening dierlijke bijproducten	5
2.4 Registratie en erkenning volgens de verordening dierlijke bijproducten	5
3. Relatie tot de Wet milieubeheer (Wm)	5
4. Dierlijke bijproducten in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)	6
5. Dierlijke bijproducten en (internationaal) transport	7
6. Dierlijke bijproducten en meststofregelgeving	7
7. Dierlijke bijproducten en lozen op het riool	7
8. Wijzigingenoverzicht	8

1. Inleiding/ leeswijzer

Deze factsheet geeft weer hoe 'dierlijke bijproducten' volgens de wetgeving verwerkt mogen of moeten worden en welke regels gelden voor het internationaal transport ervan. Daarmee is deze factsheet een hulpmiddel voor het bevoegd gezag dat als taak heeft vergunningen te verlenen voor het verwerken en het transporteren, of het toezicht daarop.

Het CMP bevat geen specifiek afvalplan voor het verwerken van dierlijk afval omdat de wetgeving voldoende dekkend is. Deze factsheet is ter informatie opgesteld.

Begrippen: dierlijk afval of dierlijk bijproduct

In het verre verleden sprak het Europese recht over 'dierlijk afval', zonder dat dit begrip destijds gedefinieerd was. Zie [richtlijn EG/90/667](#), die is vervangen door Europese verordeningen die hieronder behandeld worden. Dat dierlijke afval werd ingedeeld in afval met hoog risico en afval met laag risico. De term 'dierlijk afval' is vervangen door het begrip 'dierlijk bijproduct'. In uitspraken van rechters kom je de term dierlijk afval nog wel tegen. Omdat het Europese recht de bron is voor het Nederlandse recht, gebruikt deze factsheet niet meer de term dierlijk afval maar dierlijk bijproduct. De term bijproduct wordt hier in andere zin gebruikt dan binnen het afvalrecht. Een dierlijk bijproduct betreft vaak afval, omdat iemand zich moet ontdoen van bepaalde soorten dierlijke bijproducten. Zie ook paragraaf 2.1 en 2.2.

2. Regels voor dierlijke bijproducten

Dierlijke bijproducten die niet meer voor menselijke consumptie geschikt zijn, vormen een potentieel risico voor de gezondheid van zowel mens als dier. Veterinaire ziekten als BSE (gekkedoeziekte) en varkenspest zijn daar een duidelijk voorbeeld van. Daarnaast moet het vertrouwen in de voedselketen voor zowel mens als dier geborgd worden. De [Verordening dierlijke bijproducten](#) (EG/1069/2009) en de [Uitvoeringsverordening dierlijke bijproducten](#) (EU/142/2011, hierna Uitvoeringsverordening) hebben tot doel de risico's van dierlijke bijproducten te beheersen en de voedsel- en voederketen te beschermen. Deze regels gaan o.a. over de verwerking van dierlijke bijproducten.

2.1 Wat is een dierlijk bijproduct?

Artikel 3, eerste lid van [Verordening dierlijke bijproducten](#) definieert een dierlijk bijproduct¹. Belangrijke elementen uit deze definitie zijn dat het gaat om:

- Dode dieren of delen daarvan;
- Producten van dierlijke oorsprong of andere producten uit dieren afkomstig;
- Niet bestemd voor menselijke consumptie;
- Embryo's, sperma en oöcyten inbegrepen.

Alles wat ooit afkomstig was uit een dier, al dan niet behandeld of omgezet en producten die dergelijk materiaal bevatten én niet bestemd zijn voor menselijke consumptie betreft dus een dierlijk bijproduct. Een dierlijk bijproduct is vaak afval maar hoeft dat niet altijd te zijn. Deze factsheet richt zich op de dierlijke bijproducten die ook als afval worden gekwalificeerd.

Drie categorieën dierlijke bijproducten

Er bestaan drie categorieën dierlijke bijproducten.² Deze staan in artikel 8 tot en met 10 van de [Verordening dierlijke bijproducten](#). In welke categorie een bijproduct valt, wordt bepaald door de zwaarte van het risico op het ontstaan van ziektes bij mens en dier. De categorie-indeling bepaalt vervolgens ook hoe het dierlijk bijproduct verwerkt moet worden en de status van de producten hieruit ongeacht de (aard van) verwerking (zie paragraaf 2.2).

¹ "dierlijke bijproducten": dode dieren of delen van dieren, producten van dierlijke oorsprong of andere producten die uit dieren zijn verkregen en die niet voor menselijke consumptie bestemd zijn, met inbegrip van oöcyten, embryo's en sperma;

² Artikel 7 en volgende van de verordening [EG/1069/2009](#).

Categorie 1-materiaal bevat de dierlijke bijproducten die de meeste risico's voor de gezondheid van mens en dier veroorzaken. Denk aan runderkadavers die BSE-gevoelig materiaal bevatten en kadavers van gezelschapsdieren, maar ook bepaalde drank- en etensresten afkomstig uit internationaal opererende vervoersmiddelen die van buiten de EU komen zoals vliegtuigen en cruiseschepen. Als categorie 2- of 3-materiaal gemengd is met categorie 1-materiaal, is het mengsel ingedeeld in categorie 1.

Enkele voorbeelden van categorie 2-materiaal zijn kadavers zonder BSE-gevoelig materiaal (kalveren, varkens, pluimvee) dierlijke mest, een uitgebroed ei dat een gestorven kuiken bevat en bedorven voedingsmiddelen of vlees dat bij de keuring tijdens het slachten ongeschikt is verklaard voor consumptie o.b.v. symptomen van overdraagbare ziekten.

Dierlijk keukenafval en etensresten, anders dan van internationale vervoersmiddelen, zijn aan te merken als categorie 3-materiaal. Denk aan resten van gepelde eieren, naast resten van gekookt eten dat niet strikt veganistisch is klaargemaakt. Een mengsel hiervan met groente, fruit en tuinafval behoort ook tot categorie 3-materiaal, omdat keukenafval en etensresten ook onder categorie 3 vallen en bij het GFT mogen worden gedaan. Ander categorie 3-materiaal betreft bijvoorbeeld voormalige levensmiddelen en vlees dat bij de keuring tijdens het slachten ongeschikt is verklaard voor consumptie en waarbij geen symptomen aanwezig zijn van overdraagbare ziekten.

Meer informatie over de categorieën dierlijke bijproducten staat op NVWA.nl.

2.2 Het verwerken van dierlijke bijproducten volgens de verordening

Voor de drie categorieën dierlijke bijproducten zijn alle toegestane verwerkingswijzen beschreven in [artikel 12-14](#) van de Verordening dierlijke bijproducten. De [Uitvoeringsverordening dierlijke bijproducten](#) (EU/142/2011) geeft per activiteit en gebruiksbestemming aan welke categorie dierlijke bijproducten wel of niet op een bepaalde wijze verwerkt mag worden voorafgaand aan mogelijk gebruik daarvan. Het is een complex geheel aan voorschriften dat zorgvuldig moet worden bekeken om te beoordelen of een verwerking in overeenstemming is. Dit complex laat zich niet vertalen in een eenvoudige samenvatting. Daarvoor moet de verordening zelf worden geraadpleegd.

Een paar voorbeelden: Categorie 1-materiaal zijn bepaalde kadavers en etensresten uit internationaal opererende voertuigen. Etensresten uit vliegtuigen worden veelal verbrand in een AVI (afvalverbrandingsinstallatie). Categorie 2- of 3-materiaal mag ook gecomposteerd worden of worden omgezet tot biogas (mits ook voldaan aan de bepalingen uit de meststoffenregelgeving). Categorie 3-materiaal wordt veelal gebruikt als grondstof voor diervoeder.

Relatie tot het CMP

Het Circulair Materialenplan heeft alleen beleid/toetsingskaders voor het verwerken van bioafval ([Afvalplan bioafval](#)), voor restafval dat keukenafval bevat afkomstig van internationaal opererende vervoersmiddelen die van buiten de Europese Unie komen ([Afvalplan restafval](#)) en voor afval van de gezondheidszorg voor dieren ([Afvalplan zorgafval](#)) die allen kunnen classificeren als dierlijke bijproducten. De toetsingskaders van deze plannen zijn in overeenstemming met de bepalingen uit de Verordening dierlijke bijproducten en de Uitvoeringsverordening.

De verwerking van dierlijke bijproducten waarvoor het CMP geen afval- of ketenplan bevat, moet worden getoetst aan de afvalhiërarchie die is beschreven in paragraaf 3.3 van het hoofdstuk '[Instrumenten voor sturing](#)' van het CMP. Verwerking conform de Verordening dierlijke bijproducten is in overeenstemming met de afvalhiërarchie.

Voor dierlijke bijproducten en afgeleide producten daarvan die vallen onder de werkingssfeer, omschreven in artikel 2.2 van Verordening dierlijke bijproducten geldt een stortverbod op grond van categorie 19 van artikel 1, eerste lid, van het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen. Storten is alleen mogelijk met een ontheffing van het bevoegd gezag en in overeenstemming met de bepalingen van Dierlijke bijproducten-regelgeving. Het verlenen van ontheffingen moet zoveel mogelijk beperkt blijven. De '[Leidraad ontheffing stortverbod](#)' bevat hiervoor het toetsingskader. Een ontheffing van het stortverbod kan worden afgegeven als is

aangetoond dat afvoer naar een verbrandingsinstallatie of installatie voor nuttige toepassing niet mogelijk is.

Voor het overige bevat het CMP geen toetsingskader voor het verwerken van dierlijke bijproducten.

2.3 Bevoegde instanties voor de verordening dierlijke bijproducten

De Verordening dierlijke bijproducten valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedsel en Natuur (LVVN). De Nederlandse regelgeving over dit onderwerp wordt door dit ministerie opgesteld. Voorbeelden van deze regelgeving zijn de Wet dieren en de Regeling dierlijke producten, hoofdstuk 3. Toezicht en handhaving ligt voornamelijk bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Omdat in een aantal situaties zowel de regels voor afvalverwerking én de regels voor dierlijke bijproducten gelden, vindt regelmatig overleg met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat plaats.

2.4 Registratie en erkenning volgens de verordening dierlijke bijproducten

Elk bedrijf dat met dierlijke bijproducten werkt, moet voorafgaand aan de start van de activiteiten een registratie/erkenning en/of toestemming regelen o.b.v. Dierlijke bijproducten-regelgeving.

Een uitzondering hierop zijn bedrijven waar dierlijke bijproducten ontstaan (o.a. veehouderijen, slachthuizen, levensmiddelenbedrijven). Ook voor bepaalde kleinschalige composteer- en vergistingsinstallaties kan een erkenning, afhankelijk van de grondstoffen en afzet, niet noodzakelijk zijn. Zie hiervoor de [regelhulp](#) op de NVWA-website. Ook de [factsheet kleinschalige verwerking](#) bevat hierover informatie in hoofdstuk 5.

3. Relatie tot de Wet milieubeheer (Wm)

In [artikel 10.1a, eerste lid onder h, 1 en 2](#) van de Wm is geregeld dat de regelgeving in de Verordening dierlijke bijproducten en de Uitvoeringsverordening voorrang heeft op de regels van hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer, voor zover de eerstgenoemde regelgeving dezelfde verplichtingen die in de Wet milieubeheer gesteld zijn, regelt. Deze voorrangsregeling geldt in ieder geval niet voor de dierlijke bijproducten die worden verbrand, gestort, vergist of gecomposteerd. In die laatste vier gevallen gelden zowel de beide verordeningen voor dierlijke bijproducten als de Wm en de regels ter zake van de wijze van verwerking in en krachtens de Omgevingswet. Denk bij het laatste bijvoorbeeld aan het Besluit activiteiten leefomgeving, waarin de milieubelastende activiteiten aangewezen zijn (zie ook paragraaf 4). In een concreet geval moet:

- duidelijk zijn of alle handelingen binnen de activiteit gereguleerd worden door de Verordening dierlijke bijproducten/Uitvoeringsverordening; als dit het geval is geldt in elk geval de regelgeving voor dierlijke bijproducten.
- duidelijk zijn of sprake is van een afvalverwerkingshandeling (storten, verbranden/meeverbranden, vergisten, composteren) die als milieubelastende activiteit benoemd zijn in het Besluit activiteiten leefomgeving. In dit geval geldt de voorrangsregeling dus niet en gelden beide kaders naast elkaar.

Relatie tot het CMP

Of een dierlijk bijproduct een afvalstof is of niet, moet worden beoordeeld aan de hand van de criteria voor afval-of-niet zoals weergegeven in het hoofdstuk 'afvalstof of niet-afvalstof' van het CMP. Houd er rekening mee dat wanneer een materiaal einde afval is conform het milieurecht, de Verordening dierlijke bijproducten en Uitvoeringsverordening wél blijven gelden.

4. Dierlijke bijproducten in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

De milieubelastende activiteiten met dierlijke bijproducten waar sprake is van storten, verbranden, vergisten en composteren vallen dus zowel onder de regels voor dierlijke bijproducten als onder de afvalregelgeving. In hoofdstuk 3 van het Bal wordt op een aantal plaatsen het werken met dierlijke bijproducten als een milieubelastende activiteit (mba) aangewezen. Meerdere milieubelastende activiteiten kunnen op één installatie van toepassing zijn. Daarnaast bevat het Bal een aantal algemene regels voor bepaalde milieubelastende activiteiten. Je vindt de aanwijzing dat er algemene regels gelden in de bepaling ná de aanwijzing van de mba. Hieronder volgt een aantal voorbeelden.

- Paragraaf 3.3.11 van het Bal, 'Kadavers of dierlijk afval' voor de destructie of verwerking van kadavers of dierlijk afval met een verwerkingscapaciteit van meer dan 10 t per dag. De term dierlijk afval is in die paragraaf altijd geïnterpreteerd als het dierlijk afval dat viel onder het vroegere sectorplan 65 van het LAP. In de afbakening van dat sectorplan stond dat daaronder de afvalstoffen vallen die bestaan uit (kadavers van) dieren en afval dat vrijkomt bij de verwerking van dieren.
- Paragraaf 3.3.14 van het Bal, Grootschalige mestverwerking voor een andere milieubelastende installatie voor het behandelen van meer dan 25.000 m³ dierlijke meststoffen per jaar op een andere locatie dan de locatie van productie.
- Paragraaf 3.6.8 van het Bal, Bedrijf voor mestbehandeling voor het behandelen van dierlijke meststoffen en het vergisten van plantaardig materiaal. Onder behandelen valt ook drogen of indampen, verbranden en composteren.
- Paragraaf 3.3.10 van het Bal, Afvalbeheer ippc-installaties. Het verwerken van dierlijke bijproducten die afvalstoffen zijn kan onder die paragraaf vallen.
- Paragraaf 3.5.11 van het Bal, voor het verwerken van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke afvalstoffen. Het composteren of vergisten van dierlijke bijproducten die afvalstoffen zijn en de aan dat composteren of vergisten voorafgaande activiteiten vallen onder die paragraaf.

Alle dierlijke afvalstoffen uit de Verordening dierlijke bijproducten zijn in bijlage II, categorie 36 van het Bal, aangewezen als een categorie die gescheiden gehouden moet worden. De tekst van artikel 3.39 Bal, die verwijst naar bijlage II, beperkt zich namelijk uitdrukkelijk tot afvalstoffen. De plicht tot scheiden en gescheiden houden beperkt zich dus tot die dierlijke bijproducten en afgeleide producten die ook een afvalstof zijn. Voorafgaand aan inzameling en/of afgifte moet dierlijk afval gescheiden worden gehouden van ander afval (§ 3.2.13 Bal), aangezien in 'Gescheiden houden bedrijfsafval en gevaarlijk afval' van het CMP staat dat het gescheiden houden gevergd wordt. Ingezameld of afgegeven dierlijke bijproducten moeten op grond van paragraaf 3.5.11 Bal (als die onder die paragraaf vallen) gescheiden worden gehouden van ander afval, tenzij vergunning voor het mengen is verleend. Het mengen van dierlijk afval binnen een ippc-plichtige installatie is altijd vergunningplichtig (paragraaf 3.3.10 Bal).

- De mba voor het mengen voorafgaand aan inzameling/afgifte op een andere locatie dan de productielocatie is vergunningplichtig wanneer het gaat om een opslag van dierlijke bijproducten bij meer dan 45 m³ per stroom.
- Opslag van dierlijke bijproducten ná afgifte is altijd vergunningplichtig, voor zover het onder paragraaf 3.5.11 valt, zie artikel 3.185 Bal.
- In artikel 3.191 Bal lees je dat het composteren en vergisten van bedrijfsafval en gevaarlijk afval vergunningplichtig is. Let op dat de vrijstelling van de vergunningplicht alleen geldt voor het composteren groenafval in bepaalde situaties. Deze vrijstelling geldt dus niet voor het composteren van gft en swill.
- De richtingaanwijzer voor de algemene regels die gelden voor het composteren staat in artikel 3.203 Bal.
- Zie voor algemene informatie over de relatie tussen het Bal en mba's die betrekking hebben op dierlijke bijproducten de informatie Wat valt niet onder het verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen? van IPLO.

Relatie tot het CMP

Bij het maken van een omgevingsvergunning voor een mba houdt het bevoegd gezag rekening met de inhoud van het CMP. Er is geen algemeen afvalplan voor dierlijke bijproducten opgenomen

in het CMP. Wel komt een aantal deelstromen die dierlijke bijproducten bevatten terug in het [Afvalplan bioafval](#). Denk aan gft, mest en dierlijke oliën en vetten. In dit plan vind je voor deze onderwerpen de minimumstandaard voor deze deelstromen en meer uitleg over deze minimumstandaarden.

5. Dierlijke bijproducten en (internationaal) transport

Zowel het nationaal als het internationaal transport is gereguleerd door de Verordening dierlijke bijproducten en Uitvoeringsverordening. Alleen als een dierlijk bijproduct gemengd of verontreinigd is met gevaarlijk afval, is de Europese verordening overbrenging afvalstoffen [EG/2024/1157](#) van toepassing op het internationaal transport. In die situatie moet degene die zo'n dierlijk bijproduct gemengd/verontreinigd met gevaarlijk afval wil importeren of exporteren kennisgeving doen van zo'n afvaltransport. Wat gevaarlijk afval is vind je in de [factsheet gevaarlijk afval](#). Informatie over het doen van kennisgeving van een transport naar het buitenland vind je op de site van de [Inspectie leefomgeving en transport](#) (ILT). Bij nationaal vervoer van materiaal dat gemengd is met (niet-gevaarlijk) dierlijke bijproducten geldt de regelgeving voor dierlijke bijproducten.

6. Dierlijke bijproducten en meststofregelgeving

Wanneer een meststof een dierlijk bijproduct bevat, geldt zowel de meststofregelgeving als de regelgeving over dierlijke bijproducten. Anders gezegd, alleen wanneer de meststof puur uit plantaardige materialen bestaat, hoef je geen rekening te houden met de Verordening dierlijke bijproducten en de Uitvoeringsverordening.

Dit betekent dat bij vergisting of compostering van gft óók de Verordening dierlijke bijproducten en de Uitvoeringsverordening geldt omdat niet kan worden uitgesloten dat keukenafval en gft-afval producten van dierlijke oorsprong bevatten. Zelfs al zou het puur plantaardig zijn uit een veganistische keuken. De reden hiervoor is dat keukenafval (gft/gfe/swill) als zodanig (zonder onderscheid) onder categorie 3 valt.

Een puur plantaardige stroom is bijvoorbeeld koffieprut of resten sinaasappel uit persen in supermarkten, geteelde mais of groenafval (blad/bermmaaisel). Meer informatie is te vinden op een pagina van de [NVWA](#).

7. Dierlijke bijproducten en lozen op het riool

In bijlage IV, hoofdstuk I, afdeling 2 onder punt 6 van de Uitvoeringsverordening dierlijke bijproducten staat dat het verboden is om dierlijke bijproducten en afgeleide producten via de afvalwaterstroom te verwijderen. Met andere woorden: hier staat een verbod om dierlijke bijproducten te lozen op het riool. De enige uitzondering van dit verbod betreft het bijproduct dat ontstaat bij de reiniging van rauwe melk en de scheiding van magere melk en room van rauwe melk. Dit materiaal heet centrifuge- en separatorslib.

Meer informatie hierover is te vinden in de [factsheet kleinschalige verwerking](#) hoofdstuk 8.1.

8. Wijzigingenoverzicht

In onderstaande tabel vindt u informatie over de wijzigingen van dit onderdeel sinds de inwerkingtreding van het CMP op 30 december 2025.

Wilt u meer informatie over de wijziging in de tabel?

- Op de website van het CMP kan in het Webarchief altijd teruggekeken worden wat er op een bepaalde datum in het CMP stond. Zie voor meer informatie [Archief Circulair Materialenplan](#).
- Via de link op de datum vindt u het nieuwsbericht en de notitie over die wijziging.

Wijzigingen van dit onderdeel

Datum	Wijziging toetsingskaders	Omschrijving wijziging
<u>1 oktober 2026</u>	Nee	De Richtlijn (EU) 2010/75 over industriële emissies is aangepast. In verband met de implementatie van deze wijzigingen in het Bal zijn enkele kleine wijzigingen aangebracht in paragraaf 4. Daarnaast is in de voorbeelden een toevoeging opgenomen over de term 'dierlijk afval'.